

СПОГАДИ ПРО ЛЮБОВ СУХУ

Даниїла Прокопів

УДК 39(477)(092)

Нам відомо багато знаменитих постатей, їхні заслуги. Про них написано книги, їх оспівано в піснях. Утім, серед нас були і є такі люди, про яких ми не знаємо, а вони також варті уваги. Постараюся розповісти про мало-відому постать, з котрою мене звело життя. Це — пані Люба Суха, український етнограф, музейний працівник.

Батьки пані Люби — Ольга й Михайло Сухі (родом з Белза) — були вчителями. Батько був директором школи в с. Любеля, де вона народилася і минуло її дитинство зі старшим братом Юрієм. Батьки докладали всіх зусиль, аби дати добру освіту й гарно виховати дітей. Любу віддали на навчання в монастир сестер Чину святого Василя Великого.

Зі спогадів дитинства пані Люби: її дідусь прожив понад 90 років. Коли він мав 90, дівчинка спитала його, як він то прожив так багато років, на що той відповів: «Ось бачиш цей коридор в школі? Це так, якби по ньому перейшовся — так швидко злетів час...».

Люба бавилася із сільськими дітьми, заходила до сусідської дівчинки «на квашену капусту», що їй там дуже смакувала, хоча вдома було все, бо жили в достатку.

Пані Люба любила дітей. Коли поверталася з роботи, купувала цукерки, а потім на вул. Харківській, де мешкала, роздавала їх дітям. Тому вони чекали на неї щодня. Доповнювала свою бібліотеку дитячою літературою (де не було книжок про Леніна, комсомол, піонерів) і принагідно роздавала ці книжечки. І мені давала для моїх племінників.

До молоді в неї була особлива любов. У її помешканні часто збиралися хлопці й дівчата, яких приходило щоразу більше. Обговорювали культурні новини, організовували літературні вечори, ворожили на Андрія, зустрічали Новий рік за старим стилем, обмінювалися думками. Тут говорили про Україну, тут закладався міцний патріотичний фундамент у

молодих серцях, український дух і запал передавався молодому поколінню. Живучи в радянський час, пані Люба зуміла своєрідно відмежуватися від нього.

Відвідували пані Любу й молоді подружжя — Оля і Нестор Когути з доньками Софією та Любою, Галя й Богдан Глистюки із синами Ярком і Юрком та ін. Приходив до неї молодий літератор і критик Ярослав Мельник із с. Сміла на Рівненщині. Він навчався на останньому курсі Львівського університету.

На виставці «Гавареччина», яку організувало «Товариство Лева» в етнографічному музеї, пані Люба познайомилася з Мирославом Решетиллом та іншими членами цього Товариства. Вони заприятелювали. Приходили до неї за матеріалами, консультаціями з етнографії, позичали літературу. Деякі книжки вона їм подарувала. Одна з них — «Гагілки», упорядкована доктором Баріяком, ще дорадянського видання.

Любов Михайлівна знала багатьох відомих людей.

Навчаючись у монастирі, вона мала нагоду зустрітися з митрополитом Андреем Шептицьким. Якось на обід учням видали дуже маленькі шматочки хліба з розрахунку на одну дитину. Вона тоді без дозволу взяла ще шматочок, і хтось залишився без хліба. І розказала це при сповіді митрополитові Андрею. Після цього хліба в монастирі було вдосталь.

Згодом пані Люба закінчила гімназію у Львові, у неї збереглася гімназійна фотографія з митрополитом. Вона також згадувала, як митрополит був присутній на її екзамені у львівському університеті. Пані Люба відповідала і щось забула, а митрополит погладив свою бороду і про себе сказав: «Перемогли!» — і пані Люба відразу все згадала.

Навчалася пані Люба якийсь час у Львівському музичному інституті по класу фортепіано. Під час навчання одного разу студен-

ти готували твір С. Людкевича. Вона була за фортепіано, інші студенти обступили її. Щось не виходило. Студенти були так зосереджені на роботі, що не почули, як відчинилися двері і в кімнату ввійшов сам Станіслав Пилипович. Поза спиною пані Люби вдарив по клавішах: «Ось так! Ось так!» — і вийшов.

Кандидатську дисертацію з етнографії пані Люба захищала в Києві¹. На захисті був присутній Максим Рильський. Коли прочитав її прізвище, пожартував. Здвигнув плечима і зі здивуванням сказав: «Я знаю, що є любов непогрішима, палка і т. д. Але про суху любов вперше чую!»

У Києві Любов Суха зустрічалася також із Тарасом Франком. Була знайома з Анатолем Кос-Анатольським. У її студентські роки він грав на вечорах, балах.

Пані Люба була знайома з письменницею Іриною Вільде, котра приходила до її мами. В університеті вчилася з Богданом-Ігорем Антоничем. Згадувала про Іларіона Свенціцького, Соломію Крушельницьку, Івана Труша. Збиралася написати спогади про видатних і цікавих людей, яких знала, але не встигла.

Мама Любові Михайлівни товаришувала з Ольгою Дучимінською — письменницею і поетесою. Коли пані Дучимінську арештували, приписавши їй причетність до вбивства Я. Галана, вона посилала їй до тюрми продукти. Після смерті матері пані Люба підтримувала зв'язки з пані Дучимінською, вони листувалися. Час від часу вона їздила в Івано-Франківськ провідати стареньку письменницю. Пані Люба називала її матусею, а пані Дучимінська пані Любу — донею. На свій 100-літній ювілей пані Дучимінська написала вірш і переслала для пані Люби разом зі своєю фотографією. Пані Люба писала короткі оповідання. В одному з них змальовано образ пані Дучимінської, коли та приїжджала до Івана Франка. Здається, це оповідання називалося «Розбитий горщик».

В Етнографічному музеї Любов Суха працювала з 1939 року (на роботу її прийняв Фі-

ларет Колесса). У Музеї вона працювала із цікавими людьми. Так, з Катериною Матейко разом навчалися в університеті, згодом разом працювали в Музеї, разом їздили в експедиції в різні райони Рівненської, Волинської областей. Працювала також з відомою художницею Оленою Кульчицькою.

Першою етнографічною працею науковця була розвідка «Побут дітей села Любелі». Працюючи в Музеї, почала упорядковувати й досліджувати фонди металевих виробів, захопилася цим видом народного мистецтвом, у результаті чого постала її дисертація.

Розповідала мені пані Люба, що мучить її сумніння, бо в одній своїй праці написала неправду. Ішлося про такий випадок. За Австрії в одного селянина хотіли забрати єдиного сина до війська. Як він не просився — нічого не допомагало. Йому порадили поїхати до цісаря. Він і поїхав. Слуга доповів цісарю, що до нього приїхали. Цісар одягнув фрак, прийняв селянина і написав йому звільняючого листа. Але такого не хотіла пропустити цензура і пані Люба змінила історію так: як не просився дядько до цісаря, його не впустили.

Окрім наукових праць, Любов Михайлівна писала також художні твори, скажімо, історичну повість «Біля броду стояв град», оповідання для дітей «Про що шумить сосновий бір» (про с. Любелю). Підписувалася псевдонімом Ганна Любельська. Мала свій книжковий екслібрис, який для неї виготовила художниця Любов Процик. Написала історію Белза, план експозицій для Белзького музею, хотіла відкрити в цьому місті краєзнавчий музей. Для цього зконтактувалася з одним учителем з Белза, який погодився допомогти. Збирала експонати в белзчан, що мешкали у Львові, приносила їх додому, а потім відвозила вчителю в Белз.

Вийшовши на пенсію, почала займатися улюбленими справами. Писала про гаївки, про святкування Івана Купала, виступала по радіо. Особливо багато часу й уваги приділяла філателії. Колекціонувала марки, конверти, організувала виставки. Довго опрацьовува-

ла матеріали. В основному робила це вночі, а вдень спала.

Пані Люба Суха підготувала філателістичні виставки «Літопис Львова», «Видатні жінки». Збирала матеріали для виставки «Ой Дніпре, Дніпре», але не встигла її скінчити. Зі сценарієм «Літопис Львова» виступала по телебаченню. Виставку «Літопис Львова» виставляли і в інших містах. Гарні слова відвідувачі залишали в книзі відгуків. Пані Люба належала до товариства філателістів, щопонеділка ввечері ходила на зібрання. Обмінювалася марками, збирала відповідну інформацію. Разом ми ходили на філателістичні виставки. Я допомагала їй в оформленні виставкових листків. Проводили спецпогашення конвертів. За виставки пані Люба отримувала подяки, нагороди. Ваза з надписом «Сухой Л. Н. за колекцію "Летопись Львова". Львовское отделение ВОФ» зберігається в мене, разом з колекцією. Після смерті пані Люби з товариства філателістів брали в мене колекцію «Літопис Львова» на філателістичну виставку. Хотіли її викупити в мене, але я не дала згоди.

Пані Люба часто відвідувала могили померлих. Заздалегідь закупувала букети різнокольорових безсмертників (якщо це було в холодну пору), на квітну неділю — базьку, улітку — ромашки, волошки. На Личаківському цвинтарі захоронений батько пан Михайло Сухий, товариші батьків. Мама пані Люби Ольга Суха похована на Кривчицях на цвинтарі по вул. Глинянський тракт. На Янівському цвинтарі похований племінник пані Люби Тарас Сухий. Про всіх розповідала, усім вділила квітку чи базьку. Вона в такий спосіб привчила й мене частіше відвідувати могили померлих.

Пані Люба була для мене взірцем у поведінці. Під її впливом розвивався мій світогляд. Вона була інтелігентною, толерантною,

ввічливою, обов'язковою, наполегливою в праці, дисциплінованою. До всіх ставилася з пошаною, повагою — до малих і дорослих, до простих і освічених. Для всіх знаходила теплі слова, з усіма вмiла вести розмову.

Пані Люба добре знала польську, німецьку, латинську, чеську, білоруську мови. Отримувала запрошення на художні виставки в різні міста України, а також у Болгарію, Чехословаччину. Передплачувала газети й журнали «Вільна Україна», «Ленінська молодь», «Друг читача», «Філателія», «Жовтень», «Пам'ятки України», «Література і мистецтво», «Піянер Беларуси» (білоруською), «Филателия ЧССР». Багато періодики докуповувала в кіосках.

Не пам'ятаю, як зайшла розмова з пані Любою про релігію. Але запам'ятала її слова: «Хто ходить до церкви, хто — до костелу, а хто молиться вдома». Коли вибирали папу Римського Івана Павла II, пані Люба була «прикута» до радіоприймача, купувала газету «Трубина Луду», щоб мати якнайбільше інформації. Купувала марки й конверти з фотографією Івана Павла II. Згадувала греко-католицьких священників, яких знала до війни, які приїжджали до її батьків. Батьки пані Люби також їздили на парохію до отців.

Будучи у відповідному віці, пані Люба зробила заповіт по розподілу майна. Після її смерті, згідно із заповітом, усі її праці було передано в історичний архів Львова, дитячу літературу передано в сиротинець.

З останніх місяців життя пані Люби я вела щоденник. Вона померла 1988 року, коли відзначали 1000-ліття хрещення Русі. Не дожила до незалежності України лишень два роки.

Пані Люба була представницею української галицької інтелігенції з її традиціями, світоглядом, який завжди, за будь-яких обставин, залишався українським, глибоко патріотичним.

¹ У 1954 році Любов Суха захистила кандидатську дисертацію «Художні металеві вироби українців Східних Карпат (Станіславська, Черні-

вецька, Дрогобицька, Закарпатська обл.: історико-етнографічне дослідження)». — *Ред.*